

Landbruksdirektoratet
Postboks 56
7701 STEINKJER

Deres ref

Vår ref

Dato

24/1607-

31. oktober 2024

Fastsettelsesbrev - forskriftsendringer mv. som følge av overgang fra målprissystem til volummodell melk

Landbruks- og matdepartementet har i dag fastsatt forskrift om volummodell melk (heretter volummodellforskriften), forskrift om endringer i forskrift 22. desember 2005 nr. 1723 om administrative nedsettelse av tollavgiftssatser for landbruksvarer (heretter FAT) og forskrift om endringer i forskrift 29. juni 2007 nr. 832 om prisutjevningsordningen for melk (heretter prisutjevningsforskriften). Partene i jordbruksoppgjøret har i tillegg endret kap. 2.3 i gjeldende jordbruksavtale i samsvar med den skissen som var vedlagt høringen. Samtlige endringer trer i kraft 1. november 2024.

I forbindelse med fastsettelsen av endringene vil departementet i det videre redegjøre for de fastsatte endringene på bakgrunn av mottatte høringsinnspill og departementets vurderinger av disse. Departementet fastsetter ovennevnte forskrifter i tråd med forslaget som ble sendt på høring, med unntak av endringene som er eksplisitt omtalt under. Dette gjelder i hovedsak:

- Nytt andre ledd i § 2 i FAT om suspensjon av PGE i perioder med svært høye internasjonale priser. Bestemmelsen er likelydende med bestemmelsen i nytt kapittel om prissystem melk i jordbruksavtalen. Hensiktsmessigheten av denne dobbeltreguleringen vil bli vurdert på et senere tidspunkt.
- I § 5 fjerde setning i volummodellforskriften med presisering av hvordan fløtemysost skal beregnes inn i det årlige kvantumet for innlegg på reguleringslager.

Videre vil departementet varsle om at det iverksettes et arbeid med å fastsette en ny forskrift som skal erstatte avtalen mellom Tine og Landbruksdirektoratet om et administrativt og regn-

skapsmessig skille mellom råvarehåndtering og øvrig virksomhet i Tine, jf. høringsnotatets omtale hva gjelder revidering av denne avtalen.

1 Bakgrunn

Gjennom WTO-landbruksavtalen har Norge forpliktet seg til ikke å overstige 11,449 mrd. kr i samlet gul støtte eller «Current Total Aggregate Measurement of Support» (AMS). Målprisene har utgjort en stor andel av Norges AMS.

I etterkant av jordbruksforhandlingene i 2023 ble det oppnevnt en partssammensatt arbeidsgruppe, som skulle lede et arbeid med å utrede endringer i markedsordningen for melk og korn i lys av WTO-avtalens AMS-forpliktelse. I tråd med mandatet for arbeidsgruppen, ble det nedsatt to separate faggrupper, én for korn og én for melk. Gruppene skulle utrede aktuelle alternativer til målprissystemet som ville redusere AMS. Rapportene kan leses på [regjeringen.no](https://www.regjeringen.no).

I jordbruksforhandlingene 2024 ble partene enige om at målprisen på melk skulle avvikles, og volummodell melk ble valgt som ny prismodell. Jordbruksoppgjøret, herunder innføringen av volummodellen for melk, ble vedtatt av Stortinget 21. juni 2024, jf. Prop. 105 S (2023–2024) Endringer i statsbudsjettet 2024 under Landbruks- og matdepartementet (Jordbruksoppgjøret 2024) og Innst. 448 S (2023-2024) Jordbruksoppgjøret 2024. Som et ledd i forbedringen av departementets høringsnotat, hadde Landbruksdirektoratet flere møter med aktører i bransjen.

2 Høringen av forslagene

2.1 Om høringen

Departementet sendte den 29. august 2024 forslag til forskriftsendringer som følge av overgang fra målprissystem til volummodell melk på høring. Fristen for å gi høringsuttalelse var 15. oktober 2024.

Hovedelementene i høringsforslaget var:

- Forskriftsfesting av frister for fastsettelse av PGE og av maksimalt årlig kvantum for innlegging på reguleringslager.
- Flytting av melk fra kapitlet om varer under jordbruksavtalens målprissystem i FAT til kapitlet om varer under volummodellen.
- Justering av formålet i prisutjevningsforskriften.
- Skisse til jordbruksavtaletekst var vedlagt høringen.

Departementet mottok 13 høringsuttalelser innen fristen. Uttalelsene kom fra meieriselskaper, statlige organer og øvrige virksomheter med tilknytning til næringen. I tillegg har departementet avholdt flere møter med aktører, både i høringsperioden og i etterkant av høringsfristen.

Etter at Tine den 16. oktober 2024 varslet økt planlagt gjennomsnittlig engrospris for 1. halvår 2025 mottok Landbruks- og matdepartementet brev fra Uavhengige Meieriers Landsforbund (UML). I den forbindelse har departementet avholdt møte med UML som organisasjon og flere av deres medlemmer enkeltvis. Både i brevet og i møtene har det vært reist kritikk mot den faktiske prisendringen som fant sted, og på bakgrunn av dette uttrykkes det bekymring for konsekvensene av å innføre volummodellen som sådan.

3 Departementets vurdering av overordnede innspill fra høringsinstansene

Departementet vil innledningsvis knytte noen merknader til enkelte høringsinnspill av mer overordnet karakter.

3.1 Innføring av volummodell melk

Flere av høringsinstansene uttrykker skepsis til innføring av volummodell melk, herunder *Q-Meieriene AS (Q-Meieriene)*, *UML* og *Jordanes ASA/ Synnøve Finden AS (Jordanes/ Synnøve Finden)*. Enkelte aktører mener videre at det burde vært valgt en annen prismodell enn volummodellen (den såkalte produktprismodellen), herunder *Q-Meieriene*, *UML* og *Jordanes/ Synnøve Finden*. Det er også kommet innspill om prosessen og utredningen i forkant av innføringen.

I høringsinnspillene fra *Q-Meieriene*, *Jordanes/Synnøve Finden*, *UML*, *Virke dagligvare (Virke)* og *Coop Norge SA (Coop)* pekes det blant annet på at det må foretas en helhetlig gjennomgang av markedsordningen for melk før de foreslåtte endringene kan iverksettes. Flere instanser peker også på at volummodellen bør evalueres.

Departementet viser til at valg av prismodell for melk ble gjort i årets jordbruksoppgjør, som ble vedtatt av Stortinget i juni 2024. Der ble andre prismodeller som produktprismodellen og en pris-minus beregnet melkepris, valgt bort til fordel for volummodellen.

Proessen for å komme frem til disse endringene har pågått over lengre tid. Allerede i etterkant av jordbruksforhandlingene i 2023 ble det oppnevnt en partssammensatt arbeidsgruppe som skulle lede et arbeid med å utrede endringer i markedsordningen for melk og korn i lys av WTO-avtalens AMS-forpliktelse. I tråd med mandatet for arbeidsgruppen, ble det nedsatt to separate faggrupper, én for korn og én for melk.

Volummodell melk, ble grundig utredet av faggruppe melk i forkant av jordbruksforhandlingene i år. Andre alternative modeller, som produktprismodellen, referanseprismodellen og den såkalte kombimodellen ble også grundig utredet av faggruppen. I utredningene ble det blant annet lagt vekt på erfaringene fra tidligere omlegginger av målpris til PGE i kjøtt- og eggsektoren. Effekten av disse omleggingene av prissystemet ble i sin tid notifisert til WTO. Resultatet av omleggingen for melk vil bli notifisert til WTO på tilsvarende måte.

I jordbruksoppgjøret 2024 ble avtalepartene enige om at melk tas ut av målprismodellen fordi det kun er endringer i denne sektoren som vil gi substansiell reduksjon i AMS. Partene var

videre enige om at volummodell melk er den prismodellen utenom målpris som best bidrar til forutsigbarhet i sektoren, og som gir mulighet til å gjennomføre en aktiv landbrukspolitikk som bygger opp om melkeproduksjonens viktige rolle for å nå landbrukspolitiske mål om matsikkerhet, verdiskaping og landbruk over hele landet.

Når det gjelder spørsmålet om en helhetlig gjennomgang av markedsordningen for melk, er det, slik departementet har redegjort for tidligere, ikke aktuelt med en slik prosess på nåværende tidspunkt. Det sentrale nå er at målprissystemet avvikles og ny prismodell innføres 1. november 2024, slik at Norge overholder sine internasjonale forpliktelser etter WTO-landbruksavtalen. Selv om modellen nå er innført, har departementet varslet at flere sentrale elementer innenfor markedsordningen av melk skal gjennomgås, jf. kapittel 6. Departementet viser også til at det i senere tid er gjennomført gjennomganger av konkurransefremmende tiltak og markedsbalanseringen, i tillegg til den omfattende vurderingen av ny prismodell for melk. Departementet legger videre opp til at prismodellen skal evalueres når den har virket noe tid, men mener det ikke er naturlig å sette et spesifikt tidspunkt for en slik evaluering i dag.

Enkelte høringsinstanser har uttalt seg om andre aspekter ved regulering av meierisektoren enn de som ble sendt på høring, herunder konkurransefremmende tiltak i PU. Departementet vil i det videre ikke gå nærmere inn på temaer som ikke har vært gjenstand for høring.

3.2 Konkurransemessige forhold

Q-Meieriene mener at overgang til volummodellen vil føre til en forverring av de konkurransepolitiske utfordringene i sektoren. *Jordanes/Synnøve Finden* skriver at de ikke har tillit til at Tine SA skal bestemme en konkurransenøytral råvarepris, og at det er uklart hvem som skal sikre at konkurransen ikke blir skadelidende. De peker også på etterspørselssiden ikke blir nok hensyntatt. *UML* mener at det kan være utfordrende for konkurransen at Tine, som både er regulator og aktør i markedet, har ansvaret for å sette pris. *UML* skriver videre at erfaringer fra kjøttbransjen viser at prising kan gi markedsregulator fordeler, og skape store konkurranseutfordringer.

Virke poengterer at en ytterligere styrking av dagens markedsregulatorrolle, ved at markedsregulator skal sette prisen, særlig kan true prinsippet om konkurransenøytralitet. Konkurransetilsynet skriver at økt usikkerhet knyttet til melkeprisen kan føre til generelt svekket konkurranse både i råvare- og nedstrømsmarkedene. *Virke* påpeker at når Tine gis kontroll over råvareprisen, uten at det samtidig innføres en form for kontroll med dette ansvaret, er det en reell risiko for at konkurransen over tid vil forringes. Det vises til at økt kontroll over råvaren kan innebære at Tine i større grad vil gjennomføre økninger i melkeprisen ut fra egne markedsinteresser. *Konkurransetilsynet* mener at langtidseffektene av overgangen til volummodell kan være en betydelig prisøkning på melk, noe som kan gi høyere priser på meieri-produkter til forbruker.

Coop er i utgangspunktet bekymret for de potensielle konkurransevidningene som kan oppstå ved at en markedsaktør får en enda mer omfattende rolle i meierimarkedet, og viser til at

Tine SA både er markedsregulator og skal sette pris både til produsenter, egen industri og til konkurrentene. *Norsk landbrukssamvirke* påpeker at lagringsbegrensninger og store reguleringslagre vil være en konkurranseulempa for markedsregulator.

Departementet legger til grunn at pris har alltid vært det viktigste virkemiddelet for å bidra til et balansert marked for jordbruksvarer i Norge innenfor markedsbalanseringssystemet. Departementet viser videre til at partene la til grunn at de foreslåtte endringene i seg selv ikke ville føre til endrede priser til bonde, industri eller forbruker ved overgangen. Imidlertid vil en overgang til et mer markedsbasert prissystem naturlig nok gi noe større usikkerhet om prisutvikling og prisvariasjon enn det målprismodellen har gitt.

Departementet understreker igjen at de ulike elementene i landbrukspolitikken ligger fast. Kvoteordningen er et virkemiddel for å tilpasse melkeproduksjonen til avsetningsmulighetene i markedet innenfor de målsetninger Stortinget har fastsatt, herunder distriktsprofil og variert bruksstruktur. Den årlige tilpasningen til markedsbehovet skjer ved at departementet fastsetter forholdstall for disponibel kvote etter en innspillsprosess. Et balansert marked er avhengig av at volum og pris er riktig satt. Departementet vil i praksis, gjennom fastsettelse av forholdstallet, legge til rette for begrenset eller økt tilførsel av melk i markedet. Kvotefastsettelsen vil dermed sette rammer for prissettingen.

Departementet viser videre til at fire hensyn skal legges til grunn ved fastsettelsen av PGE: Norsk melks konkurransekraft, produksjonsvolum, produsentøkonomi og målet om landbruk i hele landet. De to første hensynene peker på etterspørselssiden.

Forskrift om volummodell melk innebærer videre at Tines adgang til å endre prisen er begrenset ved at det må skje til bestemte tidspunkter. Tine skal videre uten ugrunnet opphold publisere de vurderingene som ligger til grunn for fastsettelsen av PGE. Departementet viser også til at Tines har lagt frem skisser til en åpen modell med kjente indikatorer for fastsettelse av PGE.

Videre viser departementet til at volummodell melk innebærer begrensninger på årlig tillatt innlegg på reguleringslager. Redusert etterspørsel etter meieriprodukter som følge av en betydelig prisøkning på melk vil gå ut over norsk melks konkurransekraft, og vil kunne resultere i en overskuddsproduksjon ut over årlig tillatt innlegg på reguleringslager. All den tid Tine i sin rolle som markedsregulator har mottakplikt på all melk som er produsert, vil melk som ikke etterspørres av øvrige meierier tilfalle Tine. Dette kvantumet må videreføres til melkeprodukter og lagres for senere salg, også i tilfeller der taket for innlegg på reguleringslager er nådd. Kostnadene for håndtering og lagring av overskuddet ut over tillatt reguleringslager vil belaste Tines kommersielle virksomhet.

Med bakgrunn i kvoteordningen, hensynene som skal legges til grunn for fastsetting av PGE, prisvinduene og nedsidene ved overproduksjon mener derfor departementet at prissettingen totalt sett rammes inn på en måte som både ivaretar interessene til øvrig industri og forbru-

kerne. Øvre prisgrense på fem prosent vil dertil bidra til å beskytte både forbrukere og øvrig industri mot store kortsiktige prisvariasjoner.

Når det gjelder den uttalte bekymringen for at overgangen til volummodell melk skal svekke konkurransen i meierimarkedet, vil departementet påpeke at Tines oppgaver som markedsregulator medfører både rettigheter og plikter. Departementet peker på at Tine har mottaksplikt for melkefett/fløte fra annen industri samtidig som adgangen for reguleringslagring er begrenset og prisen gitt gjennom produksjonsfløteverdien. Videre er både forsyningsplikten og informasjonsplikten viktige virkemidler som bidrar til konkurranse og balanse mellom rettigheter og plikter.

Rollen som markedsregulator forutsetter at Tines rettigheter og plikter veies opp mot hverandre. Rollen forutsetter like fullt en regulator med en dominerende stilling i markedet. Departementet viser til at det er gjennomført en rekke tiltak for å oppnå konkurranse i meierimarkedet. For det første er det et gjennomsluttig og tydelig organisatorisk skille mellom regulatorrollen og de konkurranseutsatte aktivitetene i Tine. Tine har for sin egen del søkt å gjøre dette skillet enda tydeligere gjennom opprettelsen av Norsk melkeråvare. Skillet er forankret i Tines styringsdokumenter, rutinebeskrivelser, opplæring av personer med roller knyttet til reguleringsaktiviteten og dokumentert etterlevelse.

I tillegg har staten (ved Landbruksdirektoratet) avtalen med Tine, som forplikter selskapet til å ivareta det organisatoriske og regnskapsmessige skillet mellom råvarehåndteringen og de kommersielle aktivitetene. Dette skillet er viktig for å sikre at uavhengige meieriselskaper og Tines egen foredlingsvirksomhet til enhver tid får kjøpe melk som råvare med lik noteringspris på melka. For ytterligere å tydeliggjøre dette, vil Landbruksdirektoratet få i oppdrag å igangsettes en prosess med sikte på å forskriftsfeste skillet og kontrollen av det, se kapittel 3.3.

Markedsregulator mottar, på basis av godkjente budsjetter og dokumenterte kostnader, godtgjørelse for administreringen av markedsreguleringen gjennom omsetningsavgiften. Dette sikrer åpenhet og gjennomsiktighet i kostnadene og forhindrer, sammen med den nevnte avtalen, krysssubsidiering. Departementet viser videre til at markedsregulator har flere forpliktelser gjennom informasjons-, mottaks-, og forsyningsplikt som skal tilrettelegge for konkurranse og forhindre konkurransevridning, og at disse videreføres i volummodell melk. Departementet peker særlig på at informasjonsplikten vil være sentral i volummodell melk gjennom å sørge for samtidig tilgang til markeds- og prisinformasjon.

3.3 Kontrollfunksjonen innenfor markedsordningen for melk

Q-Meieriene, Jordanes /Synnøve Finden og *UML* mener at det må innføres reell kontroll av Tines prissetting. *Virke, Konkurransetilsynet* og *Coop* peker også på behovet for kontrollmekanismer. Enkelte peker også på at Konkurransetilsynet bør få ansvar for å overvåke PGE.

Flere av høringsinnspillene knytter seg til avtalen mellom Landbruksdirektoratet og Tine om et administrativt og regnskapsmessig skille mellom råvarehåndtering og øvrig virksomhet i Tine. *Q-Meieriene* mener at Tines rolle må justeres, og at det er behov for en revidert avtale der pliktene i en ny markedsregulatorrolle må beskrives tydelig, kunne etterprøves og sanksjoneres. Selskapet påpeker at et minstekrav for å kunne utføre en uavhengig regulatorrolle er at Norsk melkeråvare separeres fra Tine Industri. Dersom Norsk melkeråvare og Tine Industri skal være en del av samme konsern, mener *Q-Meieriene* at et minstekrav må være separate regnskaper, taushetsplikt, ulik lokalisering, tydelige rutiner for å skille beslutning og iverksettelse av avsetningstiltak, uavhengig kontrollorgan som overvåker margin, kostnadsallokering og prisuttak i verdikjeden, sanksjonsmekanismer og at leder av NMR ikke kan sitte i Tine SAs ledergrupper. *Q-Meieriene* mener også at kontrollmekanismene må utvides, fortrinnsvis ved lov eller forskrift, dersom de skal ha betydning for å sikre konkurransenøytral melkepris.

Tine anbefaler å forskriftsfeste det administrative og regnskapsmessige skillet mellom Tines råvarehåndtering og øvrig virksomhet. *Tine* mener at en rettsliggjøring av forholdet vil ivareta pliktsubjektets rettssikkerhet. *Jordanes/Synnøve Finden* understreker viktigheten av at Tine-avtalen også inkluderer bestemmelser om informasjonsflyt og taushetsplikt, og mener at tilstrekkelig kontroll med Tines vertikale integrasjon kun kan etableres dersom det reguleres særskilt i lov eller forskrift, med tilknyttede forpliktelser om taushetsplikt. Det fremheves også at det må føres et løpende tilsyn med den vertikale separasjonen.

UML mener at den vertikale integrasjonen mellom Norsk melkeråvare og Tine Industri gir risiko for konkurranse på ulike vilkår. *UML* presiserer at det bør være en sterkere separasjon mellom de to enhetene, i tillegg til innføring av informasjonsflyt som ivaretar alle aktørene til samme tidspunkt. *Orkla Foods Norge AS* (Orkla) poengterer at når Tine får en så dominerende plass i det nye systemet, er det viktig at dette skjer innenfor presise rammer og at det gis mulighet for korreksjoner. Videre påpeker Orkla at ordningen må håndtere problematikk knyttet til Tines rolle som både politisk og kommersiell aktør, inkludert informasjonstilgang og prissetting. Virke skriver at avtalen bør gjennomgås for å sikre nødvendig informasjonsplikt, taushetsplikt og reelle sanksjonsmuligheter ved brudd. *Coop* understreker viktigheten av å gjennomgå kontrollmekanismene i avtalen for å skape tillit mellom aktørene. Videre peker selskapet på at det er nødvendig med bestemmelser som sikrer informasjonsplikt, taushetsplikt og effektive sanksjonsmuligheter ved brudd.

Departementet viser til redegjørelsen av kontroll innenfor markedsordningen for melk i høringsnotatet, og at denne vil videreføres i volummodellen. Departementet understreker igjen behovet for samtidig tilgang til markeds- og prisinformasjon, og for kontroll med systemene rundt dette. Tine er som markedsregulator styrt av Omsetningsrådets regelverk, som igjen i stor grad er forankret i departementets rammeforskrift for Omsetningsrådets virksomhet.¹ Tines plikter som markedsregulator, inkludert kravet til informasjonsflyt, fremgår her. Omsetningsrådet fører kontroll med at bestemmelsene i regelverket blir overholdt. Som sekretariat

¹ FOR-2003-07-01-919 om Omsetningsrådets myndighet vedrørende markedsregulering for jordbruksråvarer.

for Omsetningsrådet er det Landbruksdirektoratet som forbereder og gjennomfører slike kontroller.

Departementet viser til at Tine SA i dag forholder seg til avtalen med Landbruksdirektoratet om et administrativt og regnskapsmessig skille mellom råvarehåndtering og øvrig virksomhet i Tine SA. Flere av forholdene som omtales av høringsinstansene er dermed allerede oppfylt. Departementet vil imidlertid understreke at denne avtalen regulerer andre forhold enn de oppgavene som Tine har som markedsregulator.

Flere av høringsinstansene har påpekt behov for tydelig kontroll av Tine i volummodell melk. Departementet støtter dette synet, og ser at det kan være fordeler med å ha en forskriftsmessig regulering av det administrative og regnskapsmessige skillet i Tine fremfor en avtale-regulering av dette forholdet. På den bakgrunn har departementet besluttet at avtalen mellom Landbruksdirektoratet og Tine skal videreføres i en ny forskrift som Landbruksdirektoratet skal forvalte. Departementet ber Landbruksdirektoratet umiddelbart begynne å utarbeide en slik forskrift, og i den forbindelse særlig se på bestemmelser om informasjonsflyt, taushetsplikt og styringssystemer.

4 Forskrift om volummodell melk

4.1 Høringsforslaget

I volummodell melk skal Tine SA fastsette PGE og tilhørende prisløype innen gitte frister. I høringsutkastet foreslo departementet å regulere fristene for fastsettelse av PGE og prisløype nærmere, både av hensyn til kjøperne av rå melk på forsyningsplikten samt for å bidra til forutsigbarhet for markedet generelt. Departementet foreslo at disse fristene, samt maksimalt årlig kvantum for innlegg på reguleringslager, skal reguleres i en ny forskrift om volummodell melk.

4.2 Høringsinstansenes syn

Ingen av høringsinstansene har merknader til at det innføres en forskrift om volummodell melk. *Q-Meieriene* peker på at volummodellen kunne vært innført innenfor en helhetlig forskrift. *Tine* foreslår at leddet om administrative tollnedsettelse (suspensjon av PGE) i forslaget til jordbruksavtaletekst også tas inn i forskriften som et nytt ledd i § 2. *Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag* viser til at øvre prisgrense har betydning for markedsregulators mulighet for prisfastsettelse i volummodell melk. Disse høringsinstansene mener øvre prisgrense naturlig bør være en del av forskrift om volummodell melk, og ber departementet ta en ny vurdering av hvilken forskrift øvre prisgrense skal fastsettes i.

4.2.1 Varslingstider for fastsettelse av PGE

Tine har ikke merknader til de foreslåtte fristene for varsling og fastsettelse av PGE, og antar at hensynet til forutsigbarhet for aktørene er ivarettatt på dette punktet. *Q-Meieriene* mener at varslingsfrister for endringer i PGE må komme i tilstrekkelig tid før aktørenes varslingsfrister til kjedene. *Jordanes/Synnøve Finden* viser til at med fire mulige prisjusteringer av PGE samt endrede PU-satser med virkning fra 1. juli, vil dette kunne generere ressurskrevende prosesser i verdikjeden for å melde prisendringene videre, potensielt fem ganger årlig. I den forbin-

delse viser *Orkla* til at ved ulike innslagspunkt for ulike ordninger, økes muligheten for innsyn i aktørenes priskalkyler som man av konkurransemessige hensyn ønsker å unngå. *Orkla* er også kritisk til de foreslåtte datoene. Riktignok er det positivt at fristen for fastsettelse av PGE er skjøvet frem sammenlignet med fristene som gjelder for kjøtt og egg, men 20. april synes for tett opp mot jordbruksforhandlingene, noe som øker risikoen for at politikk kan vektlegges mer enn markedsmessige hensyn. *Orkla* foreslår at fristen bør settes enda tidligere, senest 15. mars. *Jordanes/Synnøve Finden* påpeker at det er viktig at ikke endring av PGE i april dekker kostnadsøkninger i jordbruket som siden blir kompensert i jordbruksforhandlingene i mai.

4.2.2 *Maksimalt kvantum for innlegg på reguleringslager*

Tine påpeker at grunnlaget for begrensningen i lagerlegging til reguleringsformål er et gjennomsnittlig reguleringsbehov på 74 mill. liter melk årlig. Dette vil ifølge *Tine* føre til et system hvor det er en tilnærmet forutsetning at det er konstant proporsjonalitet mellom fraksjonene protein og fett. Da dette ikke nødvendigvis alltid vil være tilfelle, etterspør *Tine* konverteringsregler mellom volum for fett og volum for protein. Slike regler vil etter *Tines* oppfatning kunne bidra til å øke fleksibiliteten innenfor rammen av reguleringsbegrensningen for representantvaren. I tillegg nevner *Tine* at grensen for hvor mye som kan legges inn på reguleringslager i løpet av ett kalenderår må fremgå utvetydig av forskrift og retningslinjer.

Orkla påpeker at begrensningen på et årlig kvantum vil utfordre produksjonstilpasningen og at dette kan øke risikoen for underdekning. Selskapet fremhever at det ønsker at *Tine* sørger for dekning med norske meierivarer. *Norsk Landbrukssamvirke* viser til at man i volummodellen har redusert volum som er tillatt lagt på reguleringslager. Dette medfører økte kostnader for markedsregulator dersom man er nødt til å lagre for egen regning.

Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag understreker viktigheten av å knytte kvantumsgrensene opp mot fraksjoner fremfor enkeltprodukter. Dette vil ifølge organisasjonene sikre tilstrekkelig fleksibilitet for markedsregulator ved valg av varer til reguleringslager. Det foreslås at kvantumet fastsettes basert på en beregning av gjennomsnittlig innlegg i de fem årene med høyest volum på reguleringslager i perioden 2013-2022.

Landbruksdirektoratet påpeker at fløtemysost er et aktuelt produkt for reguleringslager. Etter som fløtemysost ikke inneholder geitemelk, omfattes det ikke av begrensningen for brunost. Direktoratet ber derfor om en avklaring av hvilken kvantumbegrensning som skal gjelde for fløtemysost.

4.3 **Departementets vurdering**

4.3.1 *Hjemmel for suspensjon av PGE*

Departementet viser til at det i volummodellen er bygget inn en sikkerhetsmekanisme som vil kunne benyttes i tilfeller der det internasjonale prisnivået for melk og melkeprodukter går over norsk prisnivå og tollavgiftsatsene er satt til null. En slik situasjon vil sannsynligvis oppstå svært sjelden.

Regelen om adgangen til å sette ned PGE én gang i løpet av halvåret fremgår av ny forskrift om volummodell melk §2. Det er naturlig at også adgangen til å suspendere PGE framgår av denne bestemmelsen. Departementet har derfor tilføyd et nytt annet ledd i § 2 som lyder:

«Dersom Landbruksdirektoratet for å hindre alvorlig markedsforstyrrelse har satt tollavgiftssatsen til null i medhold av forskrift om administrative nedsettelse av tollavgiftssatser for landbruksvarer kapittel 2a, kan markedsregulator suspendere fastsatt planlagt gjennomsnittlig engrospris med tilhørende prisløype for den resterende del av halvåret.»

Departementet gjør oppmerksom på at samme forhold også vil fremgå av jordbruksavtalen. Departementet legger til grunn at en som hovedregel bør unngå å regulere samme forhold to steder, og vil i tiden frem mot jordbruksoppgjøret 2025 vurdere hensiktsmessigheten av en slik dobbeltregulering.

Når det gjelder spørsmålet om hvorvidt øvre prisgrense bør stå i den nye forskriften fremfor FAT, viser departementet til at en i FAT allerede har henvisninger til øvre prisgrense, og at når øvre prisgrense for melk ikke lenger skal fastsettes i jordbruksavtalen er det naturlig at den fremgår av FAT.

4.3.2 Varslingstider for fastsettelse av PGE

Departementet vil når det gjelder varslingstider for fastsettelse av PGE først vise til at prisløypen for melk kun kan endres fire ganger i løpet av året; to ganger i forbindelse med fastsettelse av PGE i forkant av halvårsperiodene og to ganger midt i halvårsperiodene i forbindelse med offentliggjøring av prognosene for mars/ september. Prisløypen kan da settes både opp og ned for å oppnå PGE. Utover disse fire tidspunktene kan det ikke gjøres ytterligere endringer i prisløypen. Fastsettelse og endringer i både PGE og prisløypen skal informeres om, jf. volummodellforskriften § 3 tredje ledd. Markedsregulators informasjonsplikt reguleres også av markedsreguleringsforskriften § 6. For meierisektoren gjelder det en særregel i § 6 tredje ledd. Bestemmelsen er vedtatt videreført av Omsetningsrådet (med en justering i forbindelse med overgang til volummodell melk).

De foreslåtte varslingstidene innebærer at PGE fastsettes litt over to måneder før de trer i kraft. Når det gjelder varslingstiden for andre halvår, 20. april, vurderer departementet det slik at denne datoen ivaretar forholdet Orkla peker på i sin høringsuttalelse, jf. at tilskudd som påvirker melkesektoren vil gjelde fra 1. januar året etter. Departementet har derfor ikke sett grunn til å gjøre endringer i den foreslåtte varslingsfristen for andre halvår. Når det gjelder koordinering av tidspunktet for PGE og PU-satsene, viser departementet til kapittel 6.3 om varslingstid for PU-satsene.

I etterkant av høringen har UML tydeliggjort sitt innspill om at Tine kun burde sette PGE én gang i året. Departementet viser til at volummodellen skal legge til rette for en mer markedsbasert og dynamisk prisfastsettelse og fastsetter derfor at det skal være to tidspunkter for fastsetting av PGE per år. Begrensningen på reguleringslagring tilsier også at det bør være mer enn én mulighet per år for å sette PGE, slik at man kan bruke pris mer aktivt.

4.3.3 Maksimalt kvantum for innlegg på reguleringslager

Departementet vil presisere at maksimalt årlig kvantum for innlegg på reguleringslager innebærer en kvantumsavgrensning for hvor mye som kan legges inn på lageret i løpet av ett år – ikke en begrensning på hvor mye det til enhver tid kan ligge på reguleringslager. Dersom markedsregulator overskrider begrensningen for innlegg i løpet av året, vil kostnaden måtte dekkes av markedsregulator selv. Det gjøres oppmerksom på at det kun er produkter som er nevnt i listen over reguleringsvarer som kan reguleringslagres, jf. punkt 8 i Omsetningsrådets retningslinjer for markedsregulering av melk og melkeprodukter.

Grunnlaget for beregningen av maksimalt kvantum for innlegg på reguleringslager er 74 mill. liter kumelk, som er det sesongmessige overskuddet i månedene desember til og med mai, sammenlignet med et helt jevnt innmålt volum gjennom året. Begrensningen på geitemelk på 4 mill. liter er basert på det sesongmessige overskuddet i månedene mars til og med august.

Ettersom reguleringslageret innenfor melkesektoren består av ferdigvarer, dvs. videreforedte melkeprodukter, og ikke rå melk, vil det ikke være hensiktsmessig å beregne brutto innlegg på reguleringslager, slik praksisen er i kjøttsektoren. Det må derfor avklares hva som i praksis vil menes med «innlegg» på reguleringslager innenfor melkesektoren. Med «innlegg» menes summen av netto lagerendringer per måned, i desember til og med mai for kumelk, og dersom det skulle oppstå positive netto lagerendringer per måned i juni til og med november skal dette telle med som «innlegg» på reguleringslager. For geitemelk defineres «innlegg» som summen av netto lagerendringer per måned i mars til og med august, og dersom det skulle oppstå positive netto lagerendringer i september til og med februar, skal dette telle med som «innlegg» på reguleringslager.

Departementet viser til at den foreslåtte beregningsmetoden for maksimalt kvantum tillatt lagt inn på reguleringslager baserer seg på sesongvariasjon i kurven for produsert/levert melk. Kurven gjelder tilførsel av melk, uten hensyn til variasjoner i etterspørselen etter ulike fraksjoner av melken. Ved høy etterspørsel etter produkter innenfor en fraksjon kan dette medføre at markedsregulator må håndtere større mengder av den motsvarende fraksjonen enn det som tillates innenfor grensen for maksimalt årlig kvantum for innlegg på reguleringslager.

For å oppnå en enklere administrering, vedtar departementet ordningen uten konverteringsregler. Markedsregulator må tilpasse seg innenfor de fastsatte maksimale kvanta for hver fraksjon. Beregningen av det årlige maksimale kvantumet skal være basert på sesongvariasjoner i melkeproduksjonen, og ikke historiske tall for innlegg av reguleringsvarer. På bakgrunn av dette opprettholdes den foreslåtte beregningsmetoden.

Når det gjelder fløtemysost (F33), består denne hovedsakelig av myse, med tilsetning av fløte og en mindre andel kumelk. Ettersom fløtemysost ikke inneholder geitemelk, omfattes den ikke av kvantumsbegrensningen for brunostprodukter. På bakgrunn av fløteinnholdet i produktet er det hensiktsmessig å plassere F33 under fettfraksjonen. Smør teller inn i beregningen i forholdet én til én, mens fløtemysost teller inn i kvantumet ganget opp med en

faktor på 0,33. Departementet vedtar reguleringen som foreslått med en endring, der ny fjerde setning § 5 i forskrift om volummodell melk lyder:

«Fettfraksjonen defineres som mengden fløtemysost multiplisert med en faktor på 0,33 pluss mengden smør.»

5 Forskrift om administrative tollnedsettelse (FAT)

5.1 Høringsforslaget

Departementet foreslo i høringsnotatet at meieriprodukter flyttes fra kapittel 2 (målprisvarer) til kapittel 2a i FAT-forskriften, og følgelig ut av vedlegg 1 og inn i vedlegg 1a. Videre ble det foreslått å ta inn en egen bestemmelse om meieriprodukter i kapittel 2a, og at det settes inn et nytt annet ledd i § 9b om øvre prisgrense. Departementet foreslo videre at øvre prisgrense for melk fastsettes til PGE +5 %, som er en videreføring av dagens system. PGE skal fastsettes to ganger i året, noe som medfører større fleksibilitet i prissettingen, og dermed kan benyttes til å utjevne sesongsvingningene i melkeleveransene. Departementet påpekte at hensynet til stabilitet og forutsigbarhet i verdikjeden ved overgangen fra målpris til volummodell melk, også taler for å videreføre øvre prisgrense på dagens nivå.

5.2 Høringsinstansenes syn

Ingen av høringsinstansene har merknader til at meieriprodukter flyttes fra kapittel 2 til kapittel 2a i FAT-forskriften. *Orkla* påpeker at «uforedlet melk» egner seg dårlig som representantvare, og fremhever at det vil være mer naturlig at tollnedsettelse kan gis direkte til spesifikke meieriprodukter, som det i og for seg er lagt opp til («ved behov»), men der det er fare for at det vil gå for lang tid før det åpnes for slik import.

Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener en høyere øvre prisgrense enn i dag vil gi større mulighet til å håndtere prissvingninger i løpet av året. Dette vil kunne redusere behovet for reguleringslagring og bidra til lavere reguleringskostnader i tråd med formålet om at markedsreguleringen skal skje til lavest mulig kostnad. Det bes om at departementet fastsette øvre prisgrense for melk til ti prosent over planlagt engrospris, slik det gjøres for andre produkter med denne type prismodell.

Norsk Landbrukssamvirke skriver at når det innføres begrensninger i volum tillatt på reguleringslager, bør markedsregulator i større grad få anledning til å utnytte pris som et virkemiddel for å oppnå markedsbalanse. Departementets forslag om en opprettholdelse av øvre prisgrense på fem prosent vil begrense denne muligheten. *Norsk Landbrukssamvirke* viser til at det i andre produksjoner som omfattes av volummodellen praktiseres øvre prisgrense på ti prosent, og anbefaler at denne prisgrensen også anvendes for melk.

Tine registrerer at departementet foreslår å beholde øvre prisgrense på samme nivå som i målprissystemet (+5 %). Det konstateres at departementet i høringen velger bort muligheten for noe sterkere prissignaler for å redusere reguleringsbehovet. Sett i lys av de siste års begrensninger i bruk av reguleringsverktøy som reguleringseksport og nå lagerlegging, mener

Tine at øvre prisgrense bør være PGE +10 %, dvs. som for øvrige varer underlagt jordbruksavtalens volummodell.

Konkurransetilsynet antar at den øvre prisgrensen vil fungere på samme måte som under målprissystemet, og vil dermed ikke påvirke hvilken pris som blir fastsatt under PGE, men kan gi et visst vern mot store og kortsiktige prisvariasjoner. Etter Konkurransetilsynets vurdering gir denne ordningen ikke tilstrekkelig beskyttelse mot en potensiell større økning i pris på råvaren over tid enn tilfellet har vært under målprissystemet.

5.3 Departementets vurdering

Departementet understreker at selve flyttingen av vareomfanget ikke vil innebære materielle endringer, og at tolladministreringen dermed vil skje som i dag. Muligheten til å gi generell nedsettelse av tollavgiftssats for andre posisjoner eller enkelvarenummer enn representantvaren videreføres.

Selve representantvaren «rå melk» er definert i jordbruksavtalen, og er viktig for prisnoteringer og oppfølging av planlagt gjennomsnittlig engrospris. Noteringsprisen for rå melk følges også opp med hensyn til øvre prisgrense. Departementet viser videre til at det i FAT er gitt åpning for at det kan gis reduksjon i tollavgiftssatsene for pulver eller melkefett dersom det er fare for alvorlig markedsforstyrrelse.

Departementet merker seg at det er ulike vurderinger blant aktørene i høringen om øvre prisgrense. Departementet viser i denne forbindelse til den varslede vurderingen av om sesongsvingninger i større grad kan håndteres gjennom noe økt prisvariasjon gjennom året, se kapittel 7 under. Om øvre prisgrense skal økes vil være en del av en slik vurdering.

6 Prisutjevningsforskriften

6.1 Høringsforslaget

Departementet foreslo i høringsnotatet å videreføre prisutjevningsordningen for melk med enkelte justeringer. I prisutjevningsforskriften ble det kun foreslått å fjerne henvisningen til målpris i forskriftens formålsbestemmelse. Landbruksdirektoratet skal fortsatt fastsette produksjonsfløteverdien i satsforskriften, da verdien knytter seg til industriledet og ikke påvirker pris i primærledet.

Departementet presiserte at innføringen av volummodell melk innebærer at staten ikke lenger skal fastsette prisen på rå melk, og kan da ikke lenger be Tine SA om å redusere prisuttaket ved likviditetsutfordringer i PU. Overgangen til et mer markedsbasert prissystem, med potensielt noe større prisusikkerhet, medfører behov for en økt løpende likviditet i ordningen.

Hovedprinsippet må være at likviditeten i ordningen fortsatt skal være god nok til å håndtere usikkerhet, men dersom det likevel oppstår kortsiktige likviditetsutfordringer vil et unntaksvis alternativ være at PU låner midler fra Omsetningsrådets fond. Dersom det ikke er tilgjengelige midler, vil Landbruksdirektoratet gis adgang til å øke avgifter og redusere tilskudd for alle

prisgrupper i PU når det er behov for det, slik at kostnaden for de kortsiktige likviditetsutfordringene belastes melkeanvendelsen (prisgruppene i PU).

6.2 Høringsinstansenes syn

Q-Meieriene viser til at formålet til PU blir betydelig endret, da målsetningen knyttet til prisnivå tas ut, slik at ordningen nå utelukkende skal rette seg mot prisdifferensiering og lik pris til bonde uavhengig av geografisk lokalisering som selvstendige målsetninger. Dersom PU skal praktiseres som tidligere, vil formålet reelt sett være å støtte opp om PGE. Konsekvensen av et regime som bare delvis bygger på markedsprisdannelse reiser spørsmål rundt hvorvidt prisdannelsen er i tråd med kravene i WTO. *Q-Meieriene* mener at den reviderte bestemmelsen bør gjenspeile gjeldende rett, der konkurransefremmende tiltak er en sentral del av ordningen. Dette tilsier at hensynet til å sikre konkurransenøytralitet mellom aktørene i ordningen bør inntas som en del av formålsbestemmelsen.

Q-Meieriene viser videre til at prisutjevningsordningen og Norsk melkeråvares fastsetting av PGE er nært forbundet, og at sammenhengen mellom satsene i prisutjevningsordningen og regulators fastsettelse av PGE ikke drøftes i høringsnotatet. Siden PGE skal settes halvårlig, mens satsene i PU fastsettes årlig, innebærer dette at satsene i PU vil ha innflytelse på PGE uten samme fleksibilitet til å tilpasses PGE. Etter selskapets oppfatning vil det være vanskelig å styre mot PGE for markedsregulator, når sentrale deler av prisdannelsen (prisdifferensieringen) bestemmes av myndighetene.

Tine advarer mot unødig likviditetsoppbygging i prisutjevningsordningen. Det påpekes at satsene kan justeres basert på avdekkede behov dersom avvik fra budsjett ikke kan håndteres gjennom eksisterende likviditetsreserver og lånetransaksjoner. *Orkla* fremhever at økt likviditet kan medføre økte avgifter og reduserte tilskudd for prisgruppene i PU. Dette vil kunne resultere i ekstraordinære prisendringer på meieriprodukter for norsk dagligvarehandel og øvrige kunder av meieriselskapene.

Tine mener at varslingstiden for satser i PU bør harmoniseres med markedsregulators varslingsfrist for fastsettelse av PGE, og mener at det bør innføres lengre varslingstid for satsene i PU. Videre påpekes det at det også er mulig å innføre to årlige satsfastsettelser, noe som i stor grad vil redusere behovet for å justere satsene i løpet av tidsrommet de skal gjelde for.

Virke peker på at det er viktig å ha som mål at PGE, prisløype og satser i PU ikke er konkurransevridende mellom aktørene i en evaluering av ny prismodell. Organisasjonen poengterer at en evaluering må se på tidspunktene for fastsettelse av priser og satser i sammenheng, særlig med hensyn til forhandlingene med dagligvarekjedene og utfordringer med justeringer av pris flere ganger i året.

Jordanes/Synnøve Finden skriver at høringsfristen for PU-satsene kunne vært kortere, og at nye satser kunne blitt satt direkte i etterkant av ny PGE og prisløype i april. Dette ville forenklet prosessen med å endre priser videre i verdikjeden. *Orkla* presiserer at det vil være en styrke om tidspunktet for fastsetting av PGE og satsene i PU koordineres. Begge ordningene

tilrettelegger for innsyn i aktørenes priskalkyler, og at ved å ha ulike innslagspunkt for ulike ordninger økes muligheten for innsyn.

6.3 Departementets vurdering

Departementet viser til at formuleringen i formålsparagrafen i PU ikke lenger kan knyttes til målpris. For øvrig kan PU forvaltes relativt likt i en volummodell som i målprissystemet. De årlige satsvurderingene vil måtte baseres på en helhetlig vurdering av markedssituasjonen, herunder historisk volumgrunnlag kombinert med prognoser for de ulike pris- og biproduktgruppene. Når det gjelder selve prisutjevningsordningens legitimitet innenfor WTO-regelverket, ble dette vurdert i forbindelse med utarbeidelsen av rapporten fra faggruppe melk.

Departementet understreker viktigheten av at Landbruksdirektoratet sørger for at prisutjevningsordningen har den nødvendige likviditeten, slik at de fastsatte tilskuddene kan utbetales. Departementet vurderer det fortsatt slik at overgangen til volummodell melk medfører et behov for å øke likviditetsreserven noe. Dersom det blir likviditetsutfordringer i ordningen, skal dette primært løses ved å låne midler fra Omsetningsrådets fond, deretter kan det bli aktuelt å ekstraordinært øke avgifter og redusere tilskudd i ordningen.

Departementet ber videre Landbruksdirektoratet se på løsninger for å effektivisere prosessen rundt PU-satser, f.eks. med kortere høringstid, for å få lengre varslingstid. Departementet forventer at det allerede ved neste satsfastsettelse blir lengre tid mellom vedtak og ikrafttredelse av PU-satsene, og det på sikt bør legges opp til at satsene kan vedtas så tett opp til fastsettelsen av PGE for andre halvår som praktisk mulig.

7 Videre utredninger

7.1 Departementets skisse i høringsnotatet

Departementet viste i høringsnotatet til at omleggingen fra målprissystemet til volummodell melk innebærer at hovedelementene i markedsordningen for melk i store trekk kan videreføres som i dag. Departementet skisserte likevel at det skulle settes i gang et arbeid med sikte på forbedringer av ulike elementer i disse ordningene. Disse elementene kan oppsummeres slik:

- Iverksette en prosess for tydeliggjøring av roller og ansvar, samt forenkling av markedsreguleringen, herunder vurdere håndtering av sesongvariasjoner gjennom økt rom for prisvariasjoner
- Vurdering av om og hvordan det kan etableres et mer markedsbasert prissystem for fløte/melkefett og hvordan mottaksplikten for fløte/melkefett bør utformes
- Gjennomgang av priselastisiteter i PU
- Vurdering av om alle meierier bør være basismeierier i innfraktordningen
- Bredere involvering i kvotefastsettelsen
- Tilpasninger for geitemelk

7.2 Høringsinstansenes innspill til videre arbeid

Jordanes/Synnøve Finden ser positivt på departementets signaler om videre arbeid for å sikre like vilkår for uavhengige meierier og Tine, herunder vurderingen av nytt system for

fastsettelse av produksjonsfløteverdi, gjennomgang av priselastisiteter for ulike anvendelsesområder og endrede varslingsfrister i PU.

Tine presiserer at pris til produsent – som i dag – vil bli bestemt av Tines betalings- og kvalitetsregelverk. *Tine* anbefaler at rammeforskriften snarest sendes på høring med forslag som bringer mottaksplikten på melkefett i samsvar med de reelle mulighetene regulator har for avsetning og lagring av fett. *Norsk Landbrukssamvirke* poengterer at markedsregulator må dekke kostnadene ved å ta imot og betale for smør og fløte i overskuddssituasjoner med redusert tak på reguleringslager, og påpeker at det også foreslås at dobbel mottaksplikt skjer til fastsatt pris. Dette påfører markedsregulator ekstra kostnader som ikke blir dekket av omsetningsmidler (dersom taket for reguleringslagring er nådd), og innebærer at regulator må finne alternativ anvendelse for fløte og smør. Dobbelt mottaksplikt gjør det mer utfordrende for regulator å oppnå markedsbalanse. *Norsk Landbrukssamvirke* mener at faste priser ikke vil reflektere sesongmessige variasjoner eller markedsforhold, og at markedsreguleringen ikke gjelder for melkefraksjoner.

Q-Meieriene påpeker at ulik prising av fraksjoner og optimalisering av betaling til bonde ut fra *Tine* industris behov vil kunne lede til diskriminerende tilgang til melkeråvare. Gitt makten til å påvirke melkens innhold av fett og protein, må *Tine* pålegges mottaksplikt for fløte. *UML* skriver at *Tine* kan bruke prisingen av fett og protein til å optimalisere egen produksjon, noe som kan påføre konkurrentene unødvendige kostnader. *UML* mener det er et behov for en mer transparent og forutsigbar løsning for avsetning og prising av fett og protein, herunder innføring av mottaks- og forsyningsplikt på fløte.

Norges Bondelag og *Norsk Bonde- og Småbrukarlag* ber departementet fjerne mottaksplikten på fløte. En ubegrenset mottaksplikt for fløte og smør til en fastsatt pris, samtidig som mulighetene for reguleringslager for smør blir mindre, vil etter organisasjonenes oppfatning ikke være forenlig. Smør og fett mottatt på mottaksplikt må da selges som fôr eller annen anvendelse i andre innenlandsmarkeder til en svært lav pris, som vil innebære høye kostnader for melkeprodusentene uten at markedsregulator gjennom pris kan påvirke etterspørselen etter fett.

Norsk Jersey viser til at et prissystem der prisen på fløte/melkefett i større grad tilpasses etterspørselen, slik at prisen på fett i betaling til produsent og prisen på fløte levert på mottaksplikt i større grad samsvarer enn det den gjør i dag, i praksis vil oppheve markedsregulering på halve melkens verdi, og betale den med marginalverdien. Dette vil ha store priskonsekvenser for de som leverer melk med høyt fettinnhold. En betaling for melka som stimulerer til stadig dårligere melkeproduksjon må unngås. Det pekes også på at den foreslåtte prissettingen vil føre til store svingninger i fettprisen til produsent.

Nedre Lid samdrift DA skriver at det faktiske innholdet i melken i dag ikke påvirker prisen til mottaker, unntatt for melk med sterkt nedsatt hygienisk kvalitet. Økt innhold av fett og protein blir behandlet som en utgift i *Norsk melkeråvares* basispris til produsent, og man bør tilstrebe en ordning hvor *Norsk melkeråvare* kan fakturere ut den faktiske verdien av melken basert

på analysene som følger hvert lass og som er grunnlag for produsentbetalingen. Nedre Lid Samdrift DA mener at summen av verdien av fett og protein må danne grunnlaget for prisingen, også til mottaker.

Når det gjelder priselastisiteter minner *Tine* om at prisgruppene i PU slik de foreligger i dag har et innhold av varer hvor det kan være betydelig variasjon i priselastisiteter. *Q-Meieriene* peker også på at prisgruppene i ordningen ikke er tilpasset dynamikken i markedet. Innledningen fremstår som for grov og tilfeldig, og satsene er heller ikke basert på nyere data om elastisiteter.

Norges Bondelag og *Norsk Bonde- og Småbrukarlag* mener at en endring i innfraktordningen der alle industrielle meierier regnes som basismeierier vil innebære at hele kostnaden med frakt fra bonde til meieri vil belastes bonden. Dette må hensyntas. *Tine* anbefaler å starte arbeidet med eventuelle endringer snarlig.

Når det gjelder involvering av meierier med egne leverandører i fastsettelsen av melkekvoter anbefaler *Tine* at dette gjøres fra og med kvotefastsettelsen for 2025.

7.3 Departementets oppsummering om videre arbeid

Departementet legger til grunn at markedsreguleringen skal bidra til stabilitet i markedet for melk, både for melkeprodusentene og videre i verdikjeden. For å sikre forutsigbarhet og tillit er det viktig at rammene rundt markedsreguleringen er tydelige. Lik informasjon og likebehandling er avgjørende. Departementet vil, som varslet, vurdere tiltak for å bidra til nødvendig tillit til *Tine SA* som markedsregulator gjennom tydeliggjøring av ansvar og roller samt lete etter forenklinger i selve markedsreguleringssystemet. Som et ledd i dette vil departementet vurdere økt øvre prisgrense.

Prisutjevningsordningen vil forvaltes som i dag, og produksjonsfløteverdien skal fortsatt fastsettes av Landbruksdirektoratet i satsforskriften. Departementet vil imidlertid vurdere om og hvordan det kan etableres et prissystem der prisen på fløte/melkefett i større grad tilpasses etterspørselen. Det skal vurderes om prisen på fett i betaling til produsent og prisen på fløte levert på mottaksplicht når det er definert overskudd av melkefett i markedet, i større grad bør samsvare enn den gjør i dag. I denne sammenheng skal det også vurderes hvorvidt mottaksplicht for fløte fortsatt kan være ubegrenset når muligheten for innlegg av melkefett på reguleringslager får en volumbegrensning. Departementet merker seg at det er ulike interesser og synspunkter på disse problemstillingene og vil prioritere arbeidet med disse problemstillingene i den videre oppfølgingen.

Departementet legger opp til at Landbruksdirektoratet skal gå gjennom priselastisiteter for de ulike anvendelsesområdene i PU. Dette for å gi et bedre grunnlag for forutsigbar fastsettelse av satser i ordningen. En del av vurderingen vil også være om man fremover kan fastsette satsene med lengre varslingsstid enn i dag, se også kapittel 5.2.3 om varslingsstid for PU-satser.

Departementet legger også opp til at Landbruksdirektoratet skal vurdere om alle industrielle meierier skal regnes som basismeierier. Siden dette medfører en tilhørende endring i satsene i innfraktordningen, må dette sees i sammenheng med gjennomgangen av innfraktordningen som normalt gjøres hvert tiende år, og da senest i løpet av 2026.

Når det gjelder involvering av meierier med egne leverandører i fastsettelsen av melkekvoter, viser departementet til at Q-Meierienes produsentlag er invitert til å delta i kvotedrøftingene for 2025. Departementet peker også på at det i jordbruksoppgjøret 2025 skal vurderes egne tilpasninger for geitemelk.

Departementet ønsker avslutningsvis å signalisere at prosessen med å erstatte avtalen mellom Tine SA og Landbruksdirektoratet med en forskrift startes umiddelbart. Arbeidet med denne forskriften, i tillegg til fløteproblematikken, prioriteres høyest i det videre arbeidet. Departementet vil i løpet av november invitere til et møte hvor vi presenterer et opplegg for det videre arbeidet, herunder forslaget til prioritering fra departementet.

Med hilsen

Nils Øyvind Bergset (e.f.)
avdelingsdirektør

Jakob Simonhjell
fagdirektør

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Kopi

COOP Norge SA
Hovedorganisasjonen VIRKE
Jordanes ASA
Konkurransetilsynet
Norges Bondelag
Norsk Bonde- og Småbrukarlag
Norsk Landbrukssamvirke
Orkla ASA
Q-meieriene AS
TINE SA
Uavhengige Meieriers Landsforbund
Nedre Lid Samdrift DA
Norsk Jersey